

$\frac{1}{2}$ d m w z (60)

1791.
1798.

1803

1804

1805

1806

1811

1815

1816

1821

1822

1823

1824

24. g. b. d. u. —

1791. Sabelow. Erweis, das ein verletzter Minderjähriger
1798. Niemejer. De interpretatione s.s. populari I.
1803. Knapp. De dispari formula docendi
1804. Noesselt. Interpretatio grammatica loci I Joh. II, 19-22.
1805. Niemejer. " orationis Paulinae Athenis in Areopago habitae.
1806. Knapp. Diatribe in locum ex epistola ad Romanos cap. X, 4-11.
1810. Asch. De vitis quibusdam medullae spinalis minus cognitis.
Rhon. Commentatio ad edictum Theodorici regis Ostrogothorum.
Schultze. Loc. poetarum Graecorum -- qui de mysteriis agunt.
Sprengel. De fragmentorum, maxime secales, antiquitatibus u. ^{Animadversiones} Castrensibus.
1817. Knapp. Narratio de Justo Jona.
^{2a Selecta} ^{Fragmenta Aristotelis}
1822. Gesenius. De Samaritanorum theologia.
4. 27. Wegscheider. Philippi Melancthonis epistolae XI. XIII.
24. Niemejer. De Evangelistarum in narrando Jesu Christi in vitam reditu disensione.
1825. Preisaufgaben.
Sprengel. Empedoclis commenta de Protogaea.
Schütz (*) De perpetua Mariae virginitate narratio apud Suidam.
^{5. specimen} ^{de inscriptione phoenicio-graeca in Cyrenica muner capenda}
Gesenius, ^{de inscriptione phoenicio-graeca in Cyrenica muner capenda}
1827. Pernice. Observationes de principum 1806 subiectorum juris privati ratione.
328. " Quaestionum de jure publico Germanico p. I. (Hörsingh'sche)
- Fritzsche. Observationes ad Math. V, 29. 30. 39.
1829. Nitzsch. Observationes de arium arteria cordide communi. o. 4.

49

D.

Da
n
ei
Z
ni
br
de
au

zur

ber

ACADEMIAE REGIAE FRIDERICIANAE

PRORECTOR

IOANNES CHRISTOPH. KRAVSE,

PHILOSOPHIAE PROFESSOR PVBLCVS ORDINARIVS,

ALVMNORVM MAGDEBVRGICORVM EPHORVS,

CVM

DIRECTORE ET SENATV ACADEMICO

PIAM ET RELIGIOSAM

NATALIS IESV CHRISTI

CELEBRATIONEM INDICIT.

Nimeyer

PRAEMISSA EST BREVIS COMMENTATIONIS

DE INTERPRETATIONE S. S. POPVLARI,
CERTIS REGVLIS ADSTRINGENDA, NON ARBITRARIA,
PARS PRIOR.

HALAE,

FORMIS I. C. HENDELII.

MDCCCLXXXVIII.

JOHANNES REGIUS FRIDERICIANUS

DE RECTOR

JOHANNES CHRISTOPH KRAUSE

PROFESSOR PUBLICUS PHILOSOPHIAE

ET MATHEMATICAE

RECTOR UNIVERSITATIS

ET ACADEMIAE

ALMA MATER

HALENSIS

1784

IN VITAM

ET HONORARIUM

ACADEMIAE

HALENSIS

1784

IN VITAM

ET HONORARIUM

I.
S
Sermonum, qui ad populum de rebus ad religionem et mores spectantibus habentur, duplex est genus; alterum artis rhetoricae praeceptis adstrictum, alterum ab omni artificio rhetorico alienum. In utroque genere, ex more antiquo, eoque multis nominibus commendabili, tractationi substernitur pericopa sacrae Scripturae — *textum* appellare solent — in qua tam interpretanda, quam ad usus auditorum accommodanda sacri versatur oratoris diligentia. Versari autem potest dupliciter; vel ita, ut locum aliquem communem (*synthesin*) decerpat, in eumque commentetur; vel ita, ut singulas singulorum textuum vel partes, vel sententias, diligenter (*analytice*) excutiat, et quid in iis insit ad instituendos, cohortandos, commovendos auditores, uberius declaret. Qui primam sequuntur rationem, *orationem sacram*, (*eine Predigt*) qui postremam *Homiliam* (*eine Homilie*) habere dicuntur. Utrisque communis est S. S. interpretatio, eaque non *erudita* sed *popularis* et *practica*.

Ex usu loquendi veterum christianorum, nomen *Homiliae* (*Ὁμιλία*) — tractatum, sermonem dixerunt *Latini* — ad omnes omnino orationes de rebus sacris ad populum habitas referri, notissimum est. Hinc rhetorica sacra, *Homileticae* nomine insignita, utramque sermonum genus complectitur. Non nisi recentioribus temporibus invaluit mos, qui *Homilias*, hoc est popularem interpretationem Scripturae et practicae, ab *orationibus* seiunxit. vid. *SYRERI* thesaurum ecclesiasticum sub voc. *Homilia*.

II.

Postrema populum, hoc est rudiores, imperitos, illiteratos docendi ratio, etsi post adornatas a viris doctis Sacrae rhetoricae Institutiones, editasque in lucem innumeras orationes, ad exemplum celeberrimorum antiquitatis oratorum compositas, in contentum fere tracta, tantum non omnino neglecta iacuit, nihilo tamen

tamen minus proprias sibi vindicat virtutes, quas, si quis primario, quod in institutione populari spectari debet, consilio, comparaverit, dubius haerere possit, sitne alteri ab omni parte praeferenda. Neque latuerunt istae virtutes viros cuiusque aevi de re ecclesiastica optime meritos, in quibus unum instar omnium in memoriam lectorum revocare lubet, I. I. SPENERVM, Theologum eximium, qui inter alia multa, quae ab eo docte, accurate et pie de Sacrae Scripturae usu disputata sunt, etiam admodum honorificam tulit de analytico concionandi genere sententiam a). Movit etiam non paucos, vel pendentes ex eius ore discipulos, vel Scholae cuius auctor extitit, addictos, Viri auctoritas, ut diu vestigiis eius insisterent, parumque curarent adversariorum voces, tenue concionandi genus alto dispicientium supercilio. Sequenti vero tempore hanc consuetudinem obsolevisse, et vix vicariorum coetuum attentione dignam existimatum esse, non mirabuntur, quos non fugit, quantam in ecclesia Protestantium per totam fere Germaniam nacti sint auctoritatem, Rhetoricae Sacrae praecipuos, ab ista docendi simplicitate alienissimi b).

- a) Extat locus in Consil. theol. P. III. p. 164. „Quam vellem rem plane eo adigi, ut adeo nullas conciones vel admodum raras illo consueto oratorio edificio haberemus; sermones vero sacri omnes instituerentur proposito capite vel periodo biblica, et illius explicatione tali, ut simplicissime ab uno versu ad alterum transiret, et sensu explorato, *πορισματι* fidei et vitae inde efficacissime et *sub modo* extraherentur. Quantum proficeremus illa simplicitate methodi, quae omni arte caret, tanto facilius omnibus aliis etiam carituris, quae artis sunt, et nobis officium nostrum alioqui difficile difficultus reddunt, auditoribus vero conciones minus faciunt intelligibiles.“
- b) Ex quo Homileticae praecipua in formam artis redacta sunt, singula sermonum sacrorum partes, pro necessarii haberi coperunt, *praecipua, exordium, transitus, reclusus, thema, peritio, peroratio*, quarum vel unam praetermittere nefas putabatur.

III.

Novus accessit ex aliquo tempore *analytico* Scripturas in conventibus publicis tractandi generi, honos, post iteratas intelligentium admonitiones, vulgaribus istis concionibus, si vel artis praecipua ex omni parte respondeant, parum effici ad erudiendos tirones, et corrigendos hominum animos; paucissimos auditorum, ad

ad concipiendam mente orationem, ex scholae legibus ordine procedentem idoneos accedere; non minorem esse virtutem, aperte, simpliciter et populariter, quam docte, argute et subtiliter eloqui; nullam ad captum vulgi accommodatiorem esse methodum, ea, qua lectioni Scripturae succincta adiungatur paraphrasis, singulae sententiae breviter enarrentur, et quidquid in iis insit doctrinae, officii, solatii christiano coetui quam simplicissime exponatur. Neque defuerunt, qui istam rationem vel artis praeceptis includerent, vel exemplis praecirent.

In constituenda Homiliarum Theoria, nuper a pluribus elaboratum est, quorum vel nomina commendationi esse possint universo generi. Praeter multos alios, commemorasse sufficiet VELTHUSENIUM (im Journal f. Pred. XIV, I.) I. A. TELLERUM (Magazin f. Pr. VI, 2.) et G. LANGIUM, qui diligentissime de Homilia exposuit in disputatione singulari, praemissa eiusdem *Sermonibus Sacris* (Religionsvorträge und Homilien.) Lips. 1797.

Exempla praeciverunt I. G. SEYFFERT, G. L. FISCHER, G. LANGE, inprimisque auctor Anonymus libri qui inscribitur *Homilien, Betrachtungen und Charaktergemälde.* Ling. 1796.

IV.

Tantum vero abest, ut hoc interpretationis genus, etsi non nisi rudioribus destinatum videri possit, certis carere possit, praeceptis, ut potius omni modo cavendum sit, ne in hunc ipsum abripiantur errorem, qui primi accedunt ad christianorum coetuum institutionem. Nam facile illis fraudi esse potest, vel ipsa popularis scripturae interpretationis denominatio, quae praecunte A. HYPERIO, Theologo Sec. XVI. eruditione et pietate claro inprimis, ad omnes omnino conciones translata est. Notio popularitatis, omnem videtur excludere doctrinam et artem. Quod si verum esset, sequeretur omnino, licere oratori sacro, omnem scripturam sacram ex sua sententia interpretari, usum loquendi, sensum historicum, nexum, ordinem, consilium scriptoris nihil curare, nullos denique meditationibus piis fines constituere. Quod longe secus esse, breviter demonstrabimus.

Ex

Ex hoc fonte minorum quarundam in ecclesia christiana sectarum opinionem manasse, „parum referre, an sit in conventibus publicis verba facturus, doctrina imbutus, nec ne, — admittendos esse ad suggestum sacrum quibuscumque placeat, Viros, foeminas, nulli prorsus, qui internum quendam animi ardorem sentiat, facultate fratres alloquendi et instituendi interdicendum esse, — ex Historia ecclesiastica satis superque notum est. Eadem docet, quantam ista docendi libertas in ecclesia turbas excitaverit, quam parum certe hominum fanaticorum loquacitate coetus christiani profecerint.

V.

In omni interpretatione S. S. populari, duo spectari debent; *primum*, ut ipsum pericopae argumentum auditoribus innotescat, et si quid in eo vel obscuritatis vel ambiguitatis insit, e medio tollatur; *deinde*, ut quae recte intellecta sunt, sive sint e genere didascalico, sive ad mores emendandos, sive ad tranquillandum animum faciant, in suos convertere usus adsuescant. Hinc intelligitur, primarium interpretis, non modo eruditi verum etiam popularis, officium esse, ut is Scripturae sensus, qui ex legibus hermeneuticis unice pro vero haberi potest, declaretur, nihilque pro vero isto sensu venditetur, quod idoneis confirmari argumentis non possit. Nam eo demum consilio meditationes Sacrae superstruimus Scripturae fundamento, ut, quae divina auctoritate niti sibi persuasum habeant auditores, eadem tanto maiorem vim exerant in ipsorum animos, quippe quorum maxima pars non ratiociniis sed auctoritate ducatur. Hunc nobis proponimus finem, dum vel ea, quae aliunde satis sunt nota, e doctrina Iesu Christi tamquam purissimo fonte derivamus, ut audientibus magis magisque elucescat, quanta sit inter hanc ipsam doctrinam et sanae rationis praecepta conspiratio. Fac igitur doctorem publicum, verbis Scripturae, Christi Apostolorumque effatis, intrudere sensum, ab istorum temporum cogitandi et loquendi ratione alienum, quid credimus eum esse effecturum? Fidem adiungent imperiti; ii contra, quibus contigit liberalior in religione christiana institutio, quibus ad exemplum *Beroecensium* scrutandis divinis voluminibus ope-

ram

7

ram impendunt indefessam, simulac intelligent, interpretem suo indulgere ingenio, locum persuasionis et fidei dubia occupabunt. Disciplinae denique christianae cultusque publici obrectatores, iure quodam suo, concionatores sibi quidlibet fingendi, falsa pro veris venditandi vindicare potestatem, clamabunt.

VI.

Nihil itaque etiam populari Scripturae interpreti prius, nihil sit sanctius, accurata sensus literalis sive grammatici indagazione. Diligenter circumspiciat, quae sit verborum cum antecedentibus coniunctio; quid vel facto quod narratur, vel dicto quod refertur, occasione dederit; quo tempore, quibus personis scripserit is, cuius verba explicantur, quam vel docendi vel refutandi rationem et viam ingressus sit. Singulorum verborum vim examinet, quod ut recte fiat, omnibus quas usus loquendi tam generalis, quam S. S. proprius subministrat praesidiis instructus, ad interpretationem accedat. Neque carere potest multiplici rerum historicarum scientia, Nosse debet, quae ad temporum, locorum, rituum morumque antiquorum illustrationem pertinent, quibus ignoratis interpretatio perfecta esse non potest.

Maximam omni tempore extitisse inter rationem Scripturas docte et populariter interpretandi similitudinem, facili negotio multis doceri posset exemplis. Quis miretur allegoricum concionandi genus, post illatas in Scripturam ab interpretibus infinitas allegorias? Quis imagines, quis propositiones schematicas, post innumeros interpretum in commentariis suis ingenii lusus? Quis molestam in augendis emphasibus sedulitatem, post tot interpretum ad replenda omnia emphasibus inanem ornatum, adeoque habitam in academiis Collegia *emphasiologica*. Quis philosophicam subtilitatem, post perversum philosophiae vel antiquioris vel recentioris in Hermeneutica sacra usum? Quis liberalem et practicam Scripturae in conventibus publicis usum, post instauratum linguarum studium, et traductam e dogmaticis et polemicis cancellis ad ampliora spatia Hermeneuticam sacram? Cf. omnino SCHVLERI *Geschichte der populären Schrifterklärung*. Tubing. 1787. et EIVSDEM auctoris *Geschichte der Veränderungen des Geschmacks in Predigen*. Tom. I. II. III. Halae, 1792-94.

VII.

VII.

Multa, quae hisce viis reperta sunt ad illustrandum pericopae
 Biblicae argumentum, in ipsis ad populum orationibus exponi, et
 cum auditoribus communicari non posse, vix est quod monea-
 mus. Quis hodie ferat concionatorem, quales permultos olim ex-
 titisse accepimus, qui vel graecis hebraicisque vocabulis aures ob-
 tundat, vel singulas singulorum interpretum de locis obscuriori-
 bus sententias recenseat, vel omnes Geographiae, Historiae, an-
 tiquitatum thesauros aperiat; uno verbo, vanae eruditionis affecta-
 tione inclarescere malit, quam ea unico commendare, quae, ut
Pauli Apostoli verbis utamur, frugifera sint, *πρὸς διδασκαλίαν,*
πρὸς ἐλεγχον, *πρὸς ἐπαιροθῶσιν,* *πρὸς παιδείαν ἐν δικαιοσύνῃ.* Ipsum qui-
 dem populi doctorem decet rationibus duci, non auctoritate sive
 versionum sive interpretum; eundem etiam decet, tamquam oeco-
 nonum prudentem, e scientiae suae penu ea potissimum depro-
 mtere, quae aliis prodesse possint. Sunt in S. S. multa obscura,
 multa ambigua; sunt quae dubia movere possint; sunt denique in
 quibus explanandis opus sit multiplici doctrina, adeoque notitiis ex
 ultima antiquitate ductis. Mores nostrorum hominum, a moribus eo-
 rum, quorum in libris istis mentio fit, infinito distant intervallo.
 In iis quoque S. S. partibus, quarum expeditior est interpretatio,
 occurrunt, quae omnem vel historiam vel antiquitatem ignorantibus,
 prorsus obscura esse debeant. Afferet interpretes quae omitti non
 possunt; sed parcus erit in eorum usu; paucis defungetur; inta-
 cta relinquet, quibus lucem affundi posse desperet; etiam sibi di-
 ctum esse putabit, quod in *Maeonide* laudat HORATIUS:

Nil molietur inepte.

Lubet exempla quaedam adicere e pericopis evangelicis ducta. Sic,
 ut a textu ordiamur, qui his ipsis diebus, quorum solennitas occasio-
 nem dedit huic descriptioni, explicari solet, Luc. II, 1-14. paucis ver-
 bis docendum erit: CAESARIS AUGUSTI iussu, edictum promulga-
 tum esse *ἀπογραφῆσαι πάσαν τὴν κατοικουμένην* ut omnes *Judaei* sua no-
 mina tabulis publicis inscribenda curarent; — hoc sibi velle *πρω-
 κειν.* *Judaeam* ut Luc. XXI, 26. cl. XX, 21. *Centum* per tribus fieri
 solitum; hinc necesse fuisse, ut quisque in patriam familiae suae se-
 dem

dem, eis τὴν ἰδίαν πόλιν proficisceretur, *Iosephum* profectum esse *Bethlehemum*, oppidulum in tribu Iudae situm, nomine πόλεος Δαβὶδ ab alio eiusdem nominis oppido distinctum. Isto in loco *Mariam* peperisse Iesum, eumque in stabulo diversorii – sic intelligenda esse verba (ἐν φάτῃ τοῦ καταλύματος) – reposuisse. Eodem tempore pastores in agris versatos esse (ἀγραυλοῦντες), unde pateat diem Christi natalem in aestatem sive autumnum incidisse. Neque dignam eius memoriae celebrationem, a die aliquo singulari, animi potius indole et sensu pendere eor. – Contra ineptum esset, et ab omni popularis interpretationis consilio alienum, si quis multus esse velit, in explicandis variis apud Romanos *Census* generibus; indagandis caussis, quare nullus *Historiae Augustae* scriptorum, census a *Luca* commemorati mentionem fecerit; in componendis *Interpretum* litibus, de *P. Sulpitio Quirino*, post *Sentium Saturninum*, et *Quintum Varum* *Syriae* demum praeside, sensuque verborum, si *historiam* conferas, admodum difficili, αὐτῇ ἢ ἀπογραφῇ πρώτῃ; – in constituenda *Mariae* genealogia; – in examinanda patrum quorundam graecorum sententia, *Christum* in spelunca quadam pastoritia, natum esse; – in definiendo *Christi* natali; – in modo apparitionis angelorum, similibusque quaestionibus, quae eruditorum *Commentariis* relinquendae sunt. – Sic, ut aliis exemplis utamur, *Marc.* II, 4. monendi quidem sunt auditores detectorum in orientis regionibus indole, et transitus ex uno tecto ad alterum facilitate, quo intelligant, quomodo aegrotus demitti potuerit. *Ioh.* II, 6. breviter illustrandus erit καθαρισμὸς τῶν Ἰουδαίων ex more ipsorum, purgandi manus, ante quam caperetur cibus. Sed caveat sibi populi doctor, ne nimius sit in istis minutis, tempusque gravioribus surripiat. Inprimis cautus sit in explicandis parabolis et apologis, ne his, quae non nisi exornationis causa adjecta sunt, sensum moralem adfigendo, inanem operam perdat.

VIII.

Iam si verum est, quod sumi posse credimus, etiam in institutione populari non recedendum esse a sensu literali, h. e. eo, quem scriptor suis verbis inesse voluerit, sequitur, non nisi textus eligendos esse eos, quorum argumentum ad leges grammaticae interpretationis expositum, etiamnum idoneum sit ad promovendam christianorum hominum de rebus ad religionem spectantibus cognitionem, et excitandum in animis virtutis amorem. In quo dolendum

B

dum

dum est, consentiente, quem supra laudavimus, SPENERO*), inter ea Scripturae loca, quae quotannis diebus festis et dominicis pro concione explicari solent, et propter hanc causam maximam apud populum nacta sunt auctoritatem, non pauca esse, reliquis ab hac parte inferiora, adeoque vel propter argumenti sterilitatem, vel verborum obscuritatem, vel imaginum insolentiam, ab institutione rudiorum, si fieri possit prorsus excludenda. Sed cum plerisque, qui munere ecclesiastico funguntur, liberum sit, pedem proferre ex isto evangeliorum et epistolarum, quas dicunt, cyclo, modo id faciant prudenter et verecunde, tam amplus meditationibus in S. S. aperitur campus, ut mirandum sit, hic ibi eas occupari partes, in quibus parum insit vel ad institutionem vel ad disciplinam vitae. Innumerae orationes sacrae, quantam habiturae fuissent ad imbuendos auditores liberaliori religionis cognitione utilitatem, quantam ad instillandum animis pietatis amorem, nisi oratoris sacri, vel inani nova quamvis meliora moliendi timore, vel turpi ignavia ducti, circa thematum sexcenties tractatorum *vilem*, ut cum poeta loquamur, *patulumque morati essent orbem*.

*) „Wie herzlich wünschte ich, daß wir in unsrer Kirche nie den Gebrauch der Pericoparum evangelicarum angenommen, sondern entweder eine freye Wahl gelassen, oder die Epistolas statt der Evangelien zu Haupttexten genommen haetten. Indem einmal nicht zu leugnen steht, daß, wenn man die Hauptsachen, so wir in dem Christenthum zu treiben haben, vortragen will, uns die evangelischen Texte sehr wenig Anlaß geben, sondern es muß das alles nur bey Gelegenheit eingeschoben, ja oft mit den Haaren herbeygezogen werden.“ *Theol. Bedenk.* T. III, p. 128. Haec exeunte Saeculo XVII scripsit SPENERVS. Parum ecclesiae profuit Viri gravissimi admonitio. Perinaciter veteri adhaerescimus consuetudini. In explicandis et si Deo placet allegorizandis minoris momenti historiis, et resolvendis textum, obscuritate sua celebrium (*crucis* concionatorum appellere solent) difficultatibus, tempus perditur; praestantissimae sermonum Christi, Scriptorumque Apostolicorum partes, vix populo innotescunt.

IX.

Paulo alia ratio est eiusmodi locorum, quae, si ex versione LUTHERI aestimentur, inprimis apti videantur ad doctrinam aliquam,

quam, siue legem moralem illustrandam et confirmandam; ubi vero recurrat interpres ad fontem hebraicum aut graecum, facile intelligat, scriptoris menti omnia potius alia obversata fuisse, quam id, quod versio vernacula exprimat. Iam cum auditores nulla linguarum originalium scientia imbuti, versionem unice sequantur, quid quaeso nocebit, si vel falsa interpretatione ducti, de veritate alicuius doctrinae, de gravitate alicuius officii, de certitudine alicuius promissionis divinae certiores facti, nova inde cognitionis, virtutis, tranquillitatis incrementa ceperint? Quae, etsi non sine veritatis specie dicantur, nolimus tamen arripi a publicis rudiorum doctoribus. *Primum* enim verendum est, ne ista venia si concedatur, probeturque usus Scripturarum sacrarum, popularis ille quidem et practicus, sed ab omni doctrina alienus, ianua aperiat in inscitiae linguarum, omninoque solidioris doctrinae theologicae contentui. *Deinde* interpretatione grammatica unice caveri potest, ne quidquid in Scriptura traditur, incertis accommodetur opinionibus et cuiuscumque Philosophiae decretis. Ex hoc nimirum fonte, plurimum incommodi in interpretatione sacrarum librorum natum esse, historia testatur. *Accedit*, eum, qui verba facit ad populum, verumque textus sensum parum curat, facile apud erectioris ingenii auditores incidere posse in susceptionem vel ignorantiae, vel levitatis *). *Denique* nihil opus est veri sensus dissimulatione, cum nullus sit, neque doctrinae neque disciplinae christianae locus, qui claris certisque scripturae testimoniis, argumentisque textus originalis fundamento superstructis, confirmari non possit **).

*) Consentit *Philalethes Evidavon*, anonymus *Observationum ad moralem siue practicam L. S. interpretationem* scriptor eximius. „Doctos, inquit, et rei peritos, numquam fideri practici interpretis calliditas. Sed nec indoctae et imperitae multitudini eius studia dia latebunt. Quo enim operosiorem artem practici interpretis partes interdum requirent — eo magis naturalis veri sensus, cuius saepe est admirabilis quaedam in vulgo subtilitas offendetur, quippe nesciens ingeniosas has et artificiose compositas explicationes cum verborum simplicitate conciliare, eoque certius et citius diffidentia et fraudis cuiusdam suspicio dubios plebis animos occupabit. cet. p. 74.

***) Non incommoda, immo si recte intelligatur verissima est sententia „amore erga Christum, qui a strenuo virtutis praeceptorum exercitio seungi non potest.

est, quavis praestare eruditio et sapientia. Inest secundum versionem *ΕΥ-
 ΖΗΜΗ* in loco Eph. III, 19. (*Christum sibi habere ite besser denn alles Wissen.*)
 Sed obstat huic interpretationi cum usus loquendi, tum nexus verborum et uni-
 versi loci consilium. *Ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ* non est amor erga Christum, sed *Christi
 in homines benivolentia*. Describitur tamquam *ὑπερβαλλούσα τῆς γνώσεως* h. e.
 omni cogitatione humana superior, adeoque immensa, quod tropice exprimitur
 per antecedentia *το πάθος, καὶ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ ὕψος*, quae ad nostrum in
 Christum amorem transferri nullo modo possunt.

Adhiberi solent in tractando loco de emendationis animi humani procrastina-
 tione eiusque periculo, verba Pauli Apostoli Eph. XII, 17. et exemplum *Esavi*
 citari, qui *μεταβολὰς τόπου οὐκ ἔθηκε, καίτοι μετὰ δακρυῶν ἐκζητοῦστος ἀγαθόν*. Recte
 quidem si unum *LUTHERUM* sequeremur. Verterat enim „*Er fand nicht Raum
 zur Buße, wievohl er sie mit Thränen suchte*. Sed inspicite textum. Quid *μετα-
 βολα*? Mutatio mentis *Esavi*? Nullo modo! *Esavus* *Isaci* mentem mutare, lac-
 crymis suis reficere detrimentum sibi levitate sua illatum, non potuit. Uitit
 Apostolus exemplo in eos, qui voluptatum commodorumque terrenorum amo-
 re ducti, religionis disciplinam, tamquam nimis severam, suisque cupiditati-
 bus adversariam, temere deserentes, similes erant *Esavo*, unius adulli voluptate
 allecto, iure primogeniturae semet ipsum privante. Eadem vi etiamnum ad
 nostros homines adhiberi potest. Ad locum de emendationis procrastinatione
 illustrandum, rectius afferentur loca.

X.

Sed nimis angustus interpretem *S.* popularem includere videmur cancellis. Quod-
 si enim ei in tractando aliquo loco nihil afferre liceat, praeter id, quod grammatica
 verborum explicatio suppeditet, verendum est, ne uberrimo, quem ex librorum sacro-
 rum lectione percipere possunt, fructu priventur auditores. Quod quam alienum sit a
 sententia nostra, clarum fiet per ea, quae in sequentibus de *moralis et practico Scriptu-
 rae usu*, non quidem arbitrario sed certis regulis adstringendo, uberius a nobis dispu-
 buntur. Quae quidem cum longiorem tractationem desiderent, praesertim cum acris-
 sime cohaereant cum ea, quae nuper admodum a viris doctis ventilata est de *moralis
 S.* interpretatione quaestione, proximae reservamus opportunitati; hoc unum additu-
 ri, populi doctori grammatici quidem interpretis personam nunquam exivimus, sed
 praeter eam aliam personam induendam esse, *prudenter* nimirum *paedagogi*, omnibus ad
 edocendos, corrigendos, tranquillandos tam imperitos quam peritiores, praesidiis instructi,

Tam ad vos, *CIVES*, nostra se convertit oratio. Redeunt dies, quibus, ut natalis
 Domini nostri Iesu Christi celebraretur, atque in Ipsius honorem supplicationes pio
 solemnique ritu fierent, antiquitus cautum sancitumque est. Oblata Vobis ad exci-
 tandos in animis Vestris, exempli et beneficiorum Christi meditatione, pietatis virtutis-
 que sensus opportunitate, diligenter utamini. Variarum rerum earumque utilissima-
 rum cognoscendarum causa huc confluxistis. Cavete, ne, quod caput est ad sa-
 piendum et ad bene beateque vivendum, a Vobis negligi appareat.

P, P, d. xxiv. Dec. mdcxcviii.

Scr. publ.

Halle

1797 + 1798.

1803 - 1829

†

TA → OL

1808

ACADEMIAE REGIAE FRIDERICIANAE

PRORECTOR

IOANNES CHRISTOPH. KRAVSE,

PHILOSOPHIAE PROFESSOR PVBLCVS ORDINARIVS,

ALVMNORVM MAGDEBVRGICORVM EPHORVS,

CVM

V ACADEMICO

OSAM

CHRISTI

NDICIT.

MENTATIONIS

S. S. POPVLARI,

A, NON ARBITRARIA,

O. R.

NDELEF.

